

مازیار معاوی
منتقد سینما

به بهانه حضور علی نصیریان در «هفت بهار نارنج»

بزرگ و بی تکرار

بازیگر بزرگ سینما، تلویزیون و تئاتر ایران در آستانه ۹۰ سالگی همچنان به بازنشستگی و دوری همیشگی از روی پرده نقره‌ای و قاب شیشه‌ای پاسخ منفی داده است. علی نصیریان با پنجاه و اندی سال سابقه حضور در آثار سینمایی و تلویزیونی خاطرات نمایشی فراموش نشدنی متعددی را برای مخاطبان آثار نمایشی به یادگار گذاشته است. خاطراتی به پهنای چند نسل که نه از دور بین سینما و تلویزیون بلکه از صحنه تئاتر و تجربه نفس به نفس با تماشاگر آغاز شده و استمرار پیدا کرده‌اند. تجارب ارزنده‌ای همچون حضور در نمایش‌های خیمه شب بازی، تخت حوضی، و نقلی و معرکه‌گیری که سال‌های جوانی نصیریان را به خود اختصاص دادند از او یک بازیگر بزرگ و توانمند ساختند که علاوه بر غریزه ذاتی بازیگری مهارت‌های قابل توجه فراوانی دارد. علی نصیریان در دورترین خاطرات تصویری که برایمان ساخته با موج سینمای ایران و فیلم «گاو» به کارگردانی

داریوش مهرجویی به یاد آورده می‌شود که نقش مش اسام را به زیبایی روی پرده سینما جان بخشید. آقای هالو دیگر نقش به یادماندنی این بازیگر تکرار نشدنی است که باز هم در همکاری با مهرجویی خلق شده است هر چند دایره نقش‌های خاطره‌انگیز او در دهه پنجاه خورشیدی به این فیلم ختم نمی‌شود و نام و بازی این بازیگر در شناسنامه آثار قابل‌اعتنای دیگری نظیر «دایره مینا»، «پستی» و «مدرسه‌ای که می‌رفتیم»، هر سه از ساخته‌های داریوش مهرجویی و «مهر گیاه» و «سرایدار» به ترتیب به کارگردانی زنده‌یادان فریدون گله و خسرو هریتاش هم به چشم می‌خورد. اهمیت اشاره به حضور نصیریان در اینجاست که این بازیگر توانا در بسیاری از آثار سینمای هنری که تعدادشان در برابر سینمای فیلمفارسی این دوران به شدت محدود و متاثر از همین محدودیت دایره نقش‌های این سینما هم محدود و کم‌تعداد بوده کارنامه‌ای این چنین پربار داشته است. نصیریان از عدم پیشامد فرصتی برای همکاری با حمید

عماد حسینی به «ایران» از تجربه کارگردانی «استاد» گفت

همکاری با افخمی و مهدویان برای روایت یک التهاب

سپیده شریعت رضوی

روزنامه‌نگار

عماد حسینی یکی از کارگردانان فیلم اولی حاضر در چهل و یکمین جشنواره فیلم فجر است. او در حالی با «استاد» اولین حضور در جشنواره را تجربه می‌کند که تهیه‌کنندگی فیلمش را یکی از کارگردانان شناخته شده سینما یعنی بهروز افخمی برعهده داشته و محمدحسین مهدویان به‌عنوان مشاور کارگردان این پروژه را همراهی کرده است. حسینی در این فیلم سعی کرده به یکی از موضوعات ملتهب اجتماعی بپردازد. جنبش «می‌تو» که در چندسال اخیر در غرب شکل پررنگ‌تری به خود گرفته و البته تکان‌های آن به ایران هم رسیده سوژه اصلی این فیلم است. «استاد» برداشت آزادی از نمایشنامه «ولثانا» اثر دیوید ممت است و حسن معجونی نقش متفاوتی را در این اثر ایفا کرده است. علاوه بر او، سجاد بابایی و هدیبه حسینی نیز دیگر نقش‌های اصلی را ایفا کرده‌اند و حوریه مقدم و مهدی اوجمزه دیگر بازیگران این فیلم هستند.

اولین چیزی که در اخبار رسمی پروژه به چشم می‌خورد، نام تهیه‌کننده است. همکاری شما با بهروز افخمی چگونه شکل گرفت؟

وقتی در پیشامد همراه بودم؟
سه روز از فیلمبرداری گذشته بود که حسن معجونی پبناپی چشم چپ خود را از دست داد و در بررسی‌های پزشکی مشخص شد که دچار تومور مغزی شده است. همه تیم متاثر شدند و ما با یک بحران روبه‌رو شدیم. بلافاصله بستری و جراحی اتفاق افتاد و کار چند ماه عقب افتاد. در این فاصله تهیه‌کننده نیز از کار انصراف داد و کار با بحران جدی‌تری مواجه شد. در این میان با بهروز افخمی که سال‌هاست ایشان را می‌شناسم، صحبت کردم. فیلمنامه را برایشان ارسال کردم تا بخوانند و با بزرگواری پذیرفتند تهیه‌کنندگی کار را برعهده بگیرند و ما را از یک بحران خارج کنند. اگرچه ایشان کارگردان صاحب‌سبکی در سینمای ایران و چندین اثرش جزو فیلم‌های پر فروش بوده است، اما چیزی را به من تحمیل نمی‌کرد و اجازه می‌داد به‌عنوان کارگردان تجربه خود را به سرانجام برسانم و راهم را در پیش بگیرم. اگرچه مشورت ایشان همیشه راهگشا بود و بسیار به من کمک کرد.

محمدحسین مهدویان به‌عنوان مشاور کارگردان در این پروژه همراه شما بود. آشنایی شما از چه زمان رقم خورد و چگونه و تاجه اندازه در کارگردانی، شما را یاری کردند؟

ما از مرحله نگارش فیلمنامه با پیام لاریان به حسن معجونی به‌عنوان شخصیت اصلی فیلم فکر می‌کردیم. ایشان بسیار در تئاتر کشور خوشنام است و جزو پیشکسوت‌ها محسوب می‌شود. ما از سن کمتر با تئاترهای ایشان آشنا بودیم و دوست داشتم یک همکاری با او داشته باشم که خوشبختانه پذیرفتند و این همکاری شکل گرفت. ایفای شخصیت زن «استاد»، هدیه حسینی نیز است که همسر حسن معجونی است و در تئاترهای او بازی داشته اما تجربه تصویری جدی نداشت و سپردن نقش اول به یک زن در فیلم سینمایی شاید کار پرریسک‌به حساب می‌آمد اما ما از همان مراحل اول آشنایی، دورخوانی و تمرین متوجه توانایی‌های ایشان شدیم و خوشبختانه از پس نقش برآمد. از نظر من هدیه حسینی نیز با بازی در «استاد» ماندگار خواهد شد. برای انتخاب سجاد بابایی نیز بازی ایشان را در یک سریال نمایش

سمندریان و بهرام بیضایی به‌عنوان دو حسرت بزرگ زندگی هنری خود یاد کرده که با توجه به درگذشت زنده‌نام سمندریان و کهولت و مهاجرت بیضایی احتمالاً این دو آرزو همچنان در قالب حسرت برای نصیریان باقی خواهند ماند.

علی نصیریان به‌عنوان آخرین قله در قید حیات از میان پنج قله فراموش نشدنی بازیگری سینما، تلویزیون و تئاتر ایران (مشمتم بر زنده‌یادان جمشید مشایخی، عزت‌الله انتظامی، داوود رشیدی و محمد علی کشاورز) در سینمای پس از انقلاب و مدیوم تلویزیون نیز نقش‌های خاطره‌انگیزی آفریده است. مظفرالدین شاه فیلم «کمال‌الملک»، فرحان «ناخدا خورشید»، میرزا نوروز «گش‌های میرزا نوروز» و دانی غفور «بوی پیراهن یوسف» از برجسته‌ترین این نقش‌ها هستند. در قاب تلویزیون دو نقش قاضی شارح و ابوالفتح صحاف به ترتیب در دو سریال تلویزیونی «سربداران» و «هزارستان» از آن نقش آفرینی‌های درخشان کارنامه نزدیک به هفتاد ساله بازیگری او هستند که تصویرشان با بازی کسی بجز نصیریان بسیار دشوار است. بزرگ آقا در سریال دبدنی «شهرزاد» (شبکه نمایش خانگی) از جمله آخرین نقش‌هایی بود که بر بزرگی این هنرمند بی تکرار بار دیگر صحنه گذاشت.

عکس: امیرحسین زرافشان

بازیگر دغدغه‌هایی را مطرح کردند. در حقیقت موضوع ملتهمی را به تصویر کشیدیم که قطعاً برای یک فیلمساز سوژه جذابی است. از سوی دیگر نمایشنامه «اولثانا» را من و پیام لاریان در گذشته خوانده بودیم و می‌دانستیم قرابت‌هایی با ایده ما دارد بنابراین سراغ این سوژه که جذابیت دارد، رفتیم؛ حتی نمایشنامه‌های دیگری را که با موضوع مرتبط نبودند، خواندیم و پلاتی را نوشتیم که مرتبط با فیلمنامه است.

هدف این اثر چیست و چه پیامی برای مخاطبان به همراه دارد؟
من به‌عنوان فیلمساز ترجیح می‌دهم که به یک هدف مشخص درباره اثرم اشاره نکنم، من به دنبال مشخص کردن هدف و دادن پیام به مخاطب نیستم بلکه وظیفه‌ام فیلمسازی است. مخاطبان و منتقدان باید درباره این مسائل صحبت کنند که امیدوارم فضای گفت‌وگو بعد از نمایش «استاد» فراهم شود.

پروانه ساخت و توجه به ملاحظات بعد از پخش و... شاید در آثار کوتاه و مستند خیلی موضوعیت نداشته باشد چراکه قرار است در جشنواره‌های محدود نمایش داده شود و آکران دغدغه اصلی نیست اما در اثر بلند باید به همه این مسائل فکر شود. ذکر این نکته خالی از لطف نیست که نگه داشتن مخاطب به مدت ۹۰ دقیقه در فیلم بلند برای اینکه با قصه همراه شود و آن را رها نکند بسیار پیچیده‌تر از آثار دیگر است. امیدوارم که من از پس آن برآمده باشم.

بهرادیم به موضوع فیلم، ایده نگارش قصه از کجایم؟
شنیده‌ام برداشتی آزاد از نمایشنامه «اولثانا» است. درباره این مساله توضیح دهید. موضوع ملتهب اجتماعی در سال اخیر مارا قرار است به کدام سمت سوق بدهد؟
موضوع «استاد» موضوعی جهانی است و بازیگران زن هالیوود درباره مسائلی از این دست صحبت داشتند. در کشور ما بیش از یک سال است که تعدادی از زنان ساخت فیلم بلند تفاوت‌های جدی با آثار کوتاه و مستند دارد. در حقیقت فیلمسازان یک تیم بزرگ طرف است و اداره تیم بزرگ برای یک کارگردان چالش جدی است. از سوی دیگر تأمین سرمایه، ارتباط با تهیه‌کننده حرفه‌ای،

موضوع «استاد» موضوعی جهانی است و بازیگران زن هالیوود درباره مسائلی از این دست صحبت داشتند. در کشور ما بیش از یک سال است که تعدادی از زنان بازیگر دغدغه‌هایی را مطرح کردند. در حقیقت موضوع ملتهمی را به تصویر کشیدیم که قطعاً برای یک فیلمساز سوژه جذابی است

نمایی از فیلم «استاد» عکس: آتوسا امینی

بر فروش سالانه سینمای ایران، همواره گفت‌وگوهای طولانی در میان اهالی سینما جاری بوده است. برخی آن را محرک گیشه سالانه می‌دانند و برخی دیگر معتقدند، دیده شدن فیلم‌ها در جشنواره ممکن است از روی گرفتن نفس تبلیغات و فروش در ایام آکران عمومی آن اثر منفی داشته باشد. با این همه برخی معتقدند که همه ابعاد جشنواره را نباید در مساله فروش دوره‌ای و تأثیر آن بر فروش سالانه خلاصه کرد بلکه اعتبار و حیثیتی که جشنواره برای فیلم‌ها، سینماها و سینماگران به ارمغان می‌آورد، ویژه‌ترین وجه آن است و مدیر پردیس سینمایی کیان از همین دسته است.

فولادی درباره تأثیر فروش جشنواره بر فروش سالانه سینمای ایران هم تأکید می‌کند: «خود من حقیقتاً جشنواره را برای فروش آن، دنبال نمی‌کنم. جشنواره برای سینما، حیثیتی دارد که با چیزی قابل مقایسه نیست. به اعداد جشنواره را نباید در مساله فروش دوره‌ای نیستم، اما مسلماً اگر در دوره جشنواره فیلم‌های خوبی نمایش داده شود و تبلیغات خوب و درستی هم رویشان صورت بگیرد، در طول سال هم بیشتر خواهند فروخت.»
اونهایتاً با گلابه از وضعیت می‌کند: «از زمانی که سایت آمد، متذکر می‌شود: «متأسفانه سینما تهافت است. اگر تلویزیون به اندازه جاهای دیگری که برایشان وقت می‌گذارد و سعی می‌کند کمک‌شان کند، به سینما هم کمک می‌کرد، الان وضعیت سینما بهتر بود.»

می‌گرفتند ولی اشتیاق فیلم دیدن را داشتم. به هر حال شغل ما خصوصاً در دوره جشنواره به شکلی است که اصلاً نمی‌توانیم به طور کامل یک فیلم را تماشا کنیم و فکر نمی‌کنم هیچ‌یک از همکارانم هم چنین تجربه‌ای داشته باشند، چون به نظرم ریسک بزرگی است که دو ساعت در سالن فیلم تماشا کنم در حالی که مسائل زیادی وجود دارد که باید کنترل شوند، اما دلم برای فیلم دیدن تنگ شده است.» او وضعیت میزبانی فجر در سالن‌های سینما را چنین ارزیابی می‌کند: «به نظرم در این زمینه خیلی پیشرفت کرده‌ایم. خصوصاً بهترین اقدام هم در این ایام همین پیش فروش بلیت‌هاست که واقعاً به مردم با این شکل احترام بیشتری گذاشته می‌شود. ایستادن در صف‌های طولانی برای چندساعت در سرما و نهایتاً تمام شدن بلیت‌ها، ممکن است نوستالژیک باشد اما بالاخره دشوار است و حالا این وضعیت خیلی بهتر شده است.»
جشنواره فجر، حیثیت سینماست؛ برای پول کار نمی‌کنم
مدیر پردیس کیان استقبال از جشنواره امسال را هم بسیار خوب می‌داند و تصریح می‌کند: «از زمانی که سایت باز و فروش بلیت آغاز شده، برخی فیلم‌ها فروش خوبی داشته‌اند. مثل هر سال بعضی فیلم‌ها زودتر از سایرین به فروش می‌رسند و این رویه شبیه بقیه سال‌ها بوده است.» اما به طور کلی درباره تأثیر مثبت یا منفی جشنواره

که قبل از شیوع کرونا، مردم بیشترین حضور را داشته‌اند و اضافه می‌کند: «در سال‌های قبل‌تر می‌دیدیم که مخاطبان علاقه‌مند حتی از شب قبل جلوی سالن‌ها برای تهیه بلیت صف می‌بستند.»
احترام به مردم در سیستم میزبانی سینماها در فجر بیشتر شده است
فولادی در پاسخ به این سؤال که خودش هم از این جنس مخاطبان سینما بوده، می‌گوید: «من پیش از آنکه به این کسب‌وکار وارد شوم هم دوستانم برایم بلیت

سینما دارها، دلتنگ فیلم دیدن در جشنواره

فجر می‌شوند

بر همین اساس جشنواره فجر هم درون این بافتار قرار گرفته و غیر از سالن‌های قدیمی و مشهور که همواره میزبان مردم یا نهادها و اقشار خاص مثل هنرمندان و منتقدان بوده‌اند، پردیس‌های نوساز متعلق به بخش خصوصی هم به این بازی جذاب ملحق شده‌اند.
استقبال مردم، فرمول ندارد
مدیر پردیس کیان واقع در جنوب تهران می‌گوید که ۱۰ سال از تأسیس این پردیس می‌گذرد و این نهمین سالی است که میزبانی مردم را در جشنواره فجر برعهده دارد. مجید فولادی درباره استقبال مردم از جشنواره در طول این یک دهه میزبانی در سینما می‌گوید: «همیشه فیلم‌هایی که کارگردان‌های مطرحی دارند بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند، اما مردم به بازیگران و داستان فیلم‌ها هم توجه دارند. اما نمی‌شود برای این استقبال، معیار خاصی تعریف کرد، چون فراز و نشیب‌های زیادی در آن وجود دارد.»
این مدیر سینمایی درباره اوج‌گیری استقبال عمومی از فیلم‌ها در طول ۱۰ سال فعالیت سینمای اش گزارش می‌دهد

امسال، چهل و یکمین سالی است که سالن‌های سینما با میزبانی جشنواره فیلم فجر، باز هم برای مردم خاطره‌سازی می‌کنند. سالن‌هایی که تاریخ فرهنگی و سینمایی ایران را درون خود ذخیره می‌کنند و هر سال تماشاگران را گرم در آغوش می‌گیرند تا تحولات جامعه خود را از درجه دوربین‌های فیلمبرداری و داستان‌های فیلمسازان به تماشا بنشینند. حیف است اگر نقش سالن‌های سینما را در این خاطرهای ۴۰ ساله در نظر نگیریم و تلاش‌شان را در آذین‌بندی بزرگ‌ترین جشن سینمای ایران که مهم‌ترین رویداد فرهنگی و هنری کشور هم هست، به ثبت نرسانیم.
در سال‌های اخیر اما با تغییر بافت اقتصادی و اجتماعی، بسیاری از سینماهای تک‌سالنه تعطیل و تعداد زیادی پردیس سینمایی-تجاری هم به نواکان نمایش فیلم کشور اضافه شده‌اند. تغییرات اقتصادی از یک سو و نیاز فرهنگی و اجتماعی مردم به سرگرمی و چند ساعت تفریح در کنار خانواده از سوی دیگر، سودآوری پردیس‌های تجاری-سینمایی را تضمین کرده است.